

نشریه پژوهش‌های زبان‌شناسی

سال دهم، شماره دوم، شماره پیاپی ۱۹، پاییز و زمستان ۱۳۹۷

تاریخ وصول: ۱۳۹۶/۱۰/۱۱

تاریخ اصلاحات: ۱۳۹۷/۲/۲۰، ۱۳۹۷/۴/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۵/۳

صص ۵۵ - ۶۶

بررسی ویژگی‌های سبک کلامی گروهک منسوب به داعش: مطالعه موردی عملیات تروریستی خرداد ماه ۹۶ در تهران

* مسعود دهقان

** بهمن حیدری

چکیده

هدف از انجام این پژوهش، بررسی و تحلیل ویژگی‌های گفتاری پیام ویدئوی ضبط شده پیش از عملیات تروریستی ۱۳۹۶ تهران بر اساس رویکرد زبان‌شناسی حقوقی است. پژوهش حاضر به دنبال پاسخی برای این پرسش اساسی است که آیا گوینده پیام در پنهان نگاه داشتن هویت و ملیت عاملان تروریستی موفق تر عمل کرده یا زبان‌شناسی حقوقی در کشف تشخیص هویت عاملان این حادثه تروریستی موفق تر بوده است؟ این علم بینارشته‌ای با تحلیل آوایی صامت /g/ و بسامد همخوان‌های /w/ و /v/ و فقدان همخوان‌های /t/ و /r/ در برخی از گویش‌های زبان کردی توانسته است در کمک به مباحث امنیتی گام بردارد. نتایج نشان می‌دهد که گوینده پیام از الگوهای زبانی نظام‌های مختلف گونه‌های زبان کردی بهره برده است و از وحدت رویه ثابتی پیروی نکرده است. وی کوشیده است با بهره‌گیری از فرایندهای واجی؛ از قبیل، تغییر واکه، حذف، تضعیف و تقویت در نظام واجی و ساخت فعل در نظام نحوی زبان کردی، هویت اصلی عاملان تروریستی را مخفی نگاه دارد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که گوینده پیام اگرچه فردی ایرانی است، اما در کل پیام ویدئویی خود سعی در پنهان کردن هویت خود داشته و نوع تلفظ خود را به گونه‌ای تغییر داده است که نمی‌تواند متعلق به کردی

dehghan_m85@yahoo.com

* استادیار گروه زبان و ادبیات انگلیسی و زبان‌شناسی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران (نویسنده مسؤل)

bahmanhaidari@gmail.com

** کارشناسی ارشد زبان‌شناسی، گروه زبان انگلیسی و زبان‌شناسی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران

Copyright©2019, University of Isfahan. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>), which permits others to download this work and share it with others as long as they credit it, but they can't change it in any way or use it commercially.

کرمانشاهی، کردی خراسانی و کردی موکریانی باشد و به گونه‌ای دیگر از زبان کردی، اگرچه ایرانی، تعلق دارد که می‌تواند موضوع پژوهش‌های آتی باشد.

کلیدواژه‌ها

داعش، تشخیص هویت، زبان‌شناسی حقوقی، زبان کردی، ویژگی‌های کلامی

۱. مقدمه

پژوهش حاضر قصد دارد تا با هدف تحلیل و بررسی ویژگی‌های گفتاری گوینده و متن پیام ویدئوی ضبط شده پیش از عملیات تروریستی ۱۳۹۶ تهران، ضمن معرفی راهبردهای زبانی رمزگذاری شده توسط گوینده پیام، راهبردهای فناوری زبان‌شناسی حقوقی در رمزگشایی از متن پیام را نیز مورد واکاوی قرار دهد. ظهور دولت خودخوانده دولت اسلامی موسوم به داعش در عراق و سوریه و نقش بارز فناوری زبان‌شناسی حقوقی در شناسایی قاتل روزنامه‌نگار آمریکایی وابسته به گروهک داعش، دوباره اهمیت آواشناسی قضایی را در مباحث امنیتی مطرح کرد. زبان‌شناسی که مطالعه علمی زبان است؛ به لحاظ نظری، به دنبال کشف چستی و چگونگی عملکرد قوه نطق است و به لحاظ کاربردی، به چگونگی بکارگیری و نقش زبان در زندگی روزمره می‌پردازد. گرایشی نوین از زبان‌شناسی کاربردی زبان‌شناسی حقوقی است که شاخه‌ای بینارشته‌ای از زبان‌شناسی و حقوق است. آواشناسی قانونی نیز یکی از زیرشاخه‌های زبان‌شناسی حقوقی است که به تشخیص هویت گوینده، تجزیه و تحلیل مدارک و مستندات ضبط شده می‌پردازد. این حوزه نشان می‌دهد چگونه می‌توان از تحلیل‌های زبانی برای حل مشکلاتی چون تشخیص هویت نویسندگان متون، تشخیص صدا، شهادت دروغ، مشکلات متون حقوقی و غیره استفاده کرد (آقاگل‌زاده، ۱۳۹۱: ۱۹۷). استاجی (۱۳۸۵) اصطلاح آواشناسی قانونی را به قیاس با اصطلاح پزشکی قانونی به کار برده است.

حوزه شناسایی از طریق گوش را گاهی شهادت گوش^۱ به حساب می‌آورند (گینز^۲، ۲۰۰۳: ۲۹۸). آقاگل‌زاده (۱۳۹۱: ۱۹۳) شناسایی ویژگی‌های صوتی گفتار را در نوع خود پیشرفته‌ترین حوزه شواهد زبان‌شناختی به شمار می‌آورد. برخی ویژگی‌های صوتی گفتار که سبب شناسایی صاحب صدا یا مؤلف می‌گردد و در این پژوهش با تأکید بر آن‌ها داده‌های پژوهش مورد تحلیل و بررسی قرار می‌گیرد به قرار زیر است:

۱. تولید: آیا واکه/همخوان با ویژگی خاصی تولید شده است؟
۲. گویش و لهجه/ لهجه اجتماعی: لهجه طبقه اجتماعی یا منطقه‌ای خاصی مورد استفاده قرار گرفته است؟
۳. اختلال‌های گفتاری: تلفظ‌های مبهم و صداهای ناقص در طول پیام تولید شده است؟
۴. الگوهای زبانی: الگوهای دستوری خاصی به کار گرفته شده است؟

این پژوهش سعی دارد با تکیه بر ابزارهای زبانی، به رمزگشایی از پیام ضبط شده قبل از حادثه تروریستی تابستان ۱۳۹۶ مجلس شورای اسلامی ایران بپردازد و ویژگی‌های زبانی که در پیام رمزگذاری شده است را آشکار کند. حملات ۱۳۹۶ تهران به حملات تروریستی داعش به ساختمان مجلس شورای اسلامی و حرم مطهر بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران در

¹ ear witness

² J. Gibbons

۱۷ خرداد ۱۳۹۶ (۷ ژوئن ۲۰۱۷) در تهران اشاره دارد. عاملان تروریستی منسوب به داعش، ویدیوی ضبط شده‌ای از عاملان حملات تروریستی تهران منتشر کردند که قبل از انجام این حملات تهیه شده بود. در آن تصاویر، پنج عامل حمله تروریستی که سه نفر از آن‌ها صورت‌شان را پوشانده بودند و دو نفر دیگر پشت به دوربین نشسته بودند متنی را به دو زبان عربی-کردی قرائت کردند. متن و شیوه قرائت آن حاوی نکات مهم زبان‌شناختی بود که شالوده اصلی این پژوهش بر پایه آن قرار گرفته است.

یافته‌های زبان‌شناختی نشان داد که گوینده پیام از ویژگی‌های تنوع‌گویی در زبان کردی به منظور جلوگیری از دسترسی به هویت اصلی عاملان تروریستی استفاده کرده است. بخش پیشینه پژوهش به ارتباط میان تحلیل‌های زبان‌شناختی و تحلیل‌های حقوقی می‌پردازد و آغاز فعالیت‌های تحلیل‌های زبان‌شناختی را سال ۱۹۶۸ عنوان می‌کند. تبدیل صورت گفتاری پیام ویدئویی به صورت نوشتاری و توضیحاتی در مورد واجگان زبان کردی و شیوه نوشتاری آن، بخش روش‌شناسی پژوهش را شکل می‌دهد. تحلیل زبانی ویژگی‌های صوتی متن پیام، بخش تحلیل پژوهش را در بر می‌گیرد.

به طور کلی، پژوهش حاضر شامل پنج بخش است. بخش دوم به پیشینه پژوهش و مطالعات مرتبط به آن پرداخته است. بخش سوم به روش‌شناسی انجام پژوهش اشاره می‌کند. بخش چهارم به تحلیل ویژگی‌های متن صوتی پیام اختصاص دارد و در بخش آخر نتیجه‌گیری پژوهش را خواهید دید.

۲. پیشینه پژوهش و مطالعات مرتبط

زبان‌شناسی حقوقی پل ارتباطی میان دو حوزه زبان‌شناسی و حقوق است که الزاماً تحلیل‌هایش منطبق بر تحلیل‌های حقوقی نیست. نگاهی به آغاز فعالیت‌های زبان‌شناسی حقوقی وجه تمایز تحلیل‌های زبان‌شناختی و تحلیل‌های حقوقی را به خوبی آشکار می‌کند.

تحلیل توصیفی اسواتویک^۱ (۱۹۶۸) در پرونده ایوانز^۲ در سال ۱۹۶۸ و همچنین تحلیل عمومی زبان‌شناختی کولتارد^۳ از پرونده بنتلی^۴ در سال ۱۹۹۸ که منجر به حکم عفو پس از مرگ شدند شکاف بین تحلیل زبان‌شناختی با تحلیل حقوقی را آشکار ساخت (اولسن، ۲۰۰۴: ۱۵).

آفاگل‌زاده (۱۳۸۴) با بررسی برخی از علائم تجاری که بازار اروپا و آمریکا را با مشکل مواجه نموده است و زبان‌شناسان توانسته‌اند با بررسی آن‌ها دادگاه‌ها را با ابزارهای زبان‌شناختی متقاعد سازند قدم مؤثری را در معرفی زبان‌شناسی حقوقی در ایران پایه‌گذاری کرد. به لحاظ قانونی، یک نوع غش در معامله انتخاب عنوان کالاهای تولیدی است که به لحاظ آوایی مشابه با عناوین شرکت‌های معتبر است. شکایت شرکت Aveda از شرکت Aveta و شکایت شرکت مک‌دونالد (Mc) از شرکت‌های Mc Nuggets، Mc fries، Mc sleep از جمله موارد غش در معامله است. دادگاه پس از بررسی‌های زبان‌شناختی، به نفع شرکت‌های Aveda و مک‌دونالد (Mc) رأی داد.

^۱ J. Svartvick

^۲ T. J. Evans

^۳ M. Couthard

^۴ D. Bentley

هالین^۱ (۱۹۹۰) در یک پرونده، با تحلیل ابزاری صدای دو نفر که صدای /I/ بین واکه‌ای را به صورت ناقص تولید می‌کردند و همچنین با استفاده از ویژگی لهجه اجتماعی، مظنون اصلی را که در ایجاد حریق دست داشت شناسایی کرد. وی با استفاده از سبک آهنگ جمله به عنوان عاملی در تشخیص صاحب صدا نتیجه گرفت هر چند کیفیت صدای مشتری به لحاظ ویژگی‌های جامعه‌شناختی زبان و برخی ویژگی‌های تلفظی بسیار شبیه به یکی از مظنونین است اما، صدای مورد نظر متعلق به مظنون نمی‌باشد.

تی‌یرسما و سولان^۲ (۲۰۰۳) با اشاره به موضع دست‌اندرکاران قضاوت در مورد حضور زبان‌شناس در محاکم قضایی که آن را نوعی تهدید شغلی به حساب می‌آوردند، خاطر نشان می‌کنند دست‌اندرکاران قضاوت به زودی دریافته‌اند که متخصصان زبان‌شناسی در تشخیص موضوعات مورد مناقشه نقش مهمی را می‌توانند ایفا کنند. شای^۳ (۲۰۰۷) در یک مصاحبه تلفنی بیان می‌کند (آفاگل زاده، ۱۳۹۱: ۵۸): "زبان‌شناس حقوقی یک زبان‌شناس است نه یک حقوقدان. زبان‌شناس حقوقی اطلاعات زبان‌شناختی را در زمینه قانون به کار می‌برد؛ برای مثال، بعضی زبان‌شناسان در تعیین هویت نوارهای ضبط شده و برخی در تعیین هویت نویسنده، اسناد مکتوب مانند نامه‌های تهدیدآمیز، ... فعالیت می‌کنند."

با ظهور و رشد گروه موسوم به دولت اسلامی «داعش» که از ژوئیه ۲۰۱۴ ادعای خلافت جهانی کرد و انتشار ویدئوهای وحشتناک از بریدن سر روزنامه‌نگاران که تنها سر نخ موجود در آن‌ها سخنان قاتل بود، نقش زبان‌شناسی و شاخه‌های مختلف آن دوباره بر سر زبان‌ها افتاد. مثال بارز این مسأله، تحلیل زبان‌شناختی سخنان قاتل جیمز فولی روزنامه‌نگار است. فناوری زبان‌شناسی پس از بررسی فیلم مربوط به قتل جیمز فولی اعلام کرد قاتل فردی چپ دست است، لهجه‌ای متعلق به جنوب لندن دارد و لحن صدا مشخص می‌کند که قاتل زیر ۳۰ سال سن دارد.

۳. روش پژوهش

در این پژوهش که ماهیت انجام آن کیفی و از نوع توصیفی-تحلیلی می‌باشد، به ویژگی‌های گفتاری گوینده یک ویدئوی پنج دقیقه‌ای و متن آن پرداخته که قبل از اقدام به انجام عملیات تروریستی ۱۳۹۶ تهران تهیه شده است و بدین وسیله مشخص می‌کنیم که آیا ویژگی گفتاری گوینده و متن پیام، هویت عاملان عملیات تروریستی را آشکار می‌کند یا خیر؟ برای پاسخ به این پرسش ابتدا متن پیام از حالت گفتاری به حالت نوشتاری زبان کردی تبدیل شده است. شایان ذکر است که زبان کردی عضوی از شاخه شمال غربی زبان‌های ایرانی است که خود شاخه‌ای از زبان‌های هند و ایرانی است. در این پژوهش برای سهولت کار، از کردی شمالی، کردی مرکزی و کردی جنوبی در اشاره به گویش‌های زبان کردی بهره گرفته‌ایم. دستگاه واجگان زبان کردی ۳۵ واج و ۸ واکه دارد که به وسیله ۳۰ حرف به صورت نوشتاری نمود پیدا می‌کند.

۴. تحلیل زبانی ویژگی‌های صوتی متن پیام

افراد حاضر در جلسه تروریستی ۵ نفر هستند که دو نفر از آن‌ها پشت به تصویر و سه نفر در حالی که سر و صورت خود را برای جلوگیری از شناخته شدن پوشانده‌اند دیده می‌شود. بجز پوشش موجود بر سر و صورت، گوینده پیام با استفاده از ابزارهای زبانی، متن پیام را رمزگذاری کرده است که در زیر با استفاده از ویژگی‌های صوتی گفتار به رمزگشایی آن

¹ H. Hollien

² P. Tirisma & L. M. Solan

³ R. Shuy

می‌پردازیم. شایان ذکر است که در این بررسی، تنها آن بخش از پیام نوشته شده است که دارای ارزش زبان‌شناختی می‌باشد و به باور نگارندگان پژوهش که گویشور زبان کردی هستند، به تشخیص هویت عاملان تروریستی کمک می‌کند.

۴-۱. تولید

پرسی که نگارندگان به دنبال پاسخ آن هستند این است که آیا گوینده ویدیوی ضبط شده واکه‌ها/همخوان‌ها را با ویژگی خاصی تولید کرده است؟ گوینده پیام در استفاده از همخوان‌ها و واکه‌های نظام آوایی و واجی زبان کردی وحدت رویه ثابتی نداشته و به صورت متغیر از همخوان و یا واکه‌های متفاوتی برای یک واژه استفاده کرده است تا از این منظر، به زعم خود، پنهان‌سازی را به درستی انجام داده باشد.

الف. گوینده متن پیام، هسته هجای نخست در واژه «جهاد» را در قسمت‌های مختلف متن به دو صورت تلفظ می‌کند؛ واکه پیشین و کشیده /i/ در تلفظ واژه /jihad/ و واکه پیشین و کوتاه /æ/ در تلفظ واژه /jæhad/.

شایان ذکر است که واژه «جهاد» یک وام‌واژه است که از عربی وارد زبان کردی شده است. تلفظ وام‌واژه‌ها یا بر اساس زبان وام‌دهنده صورت می‌گیرد و یا تحت تأثیر نظام آوایی زبان وام‌گیرنده تغییر می‌کند. گوینده پیام در طول خواندن پیام در چندین مورد از واژه «جهاد» استفاده می‌کند. نمونه‌های زیر مؤیدی بر این ادعا هستند.

1. ?æhl -i jihad -ən

هستند جهاد - اهل

اهل جهاد هستند.

2. hob-i Jæhad

جهاد - دوست داشتن

دوست داشتن جهاد

3. kəlid-i jihad

جهاد - کلید

کلید جهاد

4. jæhad -ækæ

نشانه معرفه - جهاد

این جهاد

5. ?æw jihad -æ

نشانه معرفه - جهاد آن

آن جهاد

در عبارت‌های hobi jæhad و jæhad-ækæ هسته هجای نخست، واکه /æ/ می‌باشد و در عبارت‌های اضافی ?æhli jihad-ən و kelidi jihad هسته هجای نخست در واژه "جهاد" به واکه /i/ تغییر پیدا کرده است.

الف. گویندهٔ متن پیام در سخنانش مکرراً از عبارت زیر استفاده می‌کند.

6. bæ ?izn -i xoda-j pærwærdegar
 با اراده - خدا - پروردگار

گویندهٔ پیام در عبارت فوق، از صورت کوتاه شده واژه /xoda/ که به صورت [xwa] تلفظ شده است و در آن همخوان /d/ حذف شده است، استفاده می‌کند. معمولاً با صورت کوتاه شده [xwa] حرف اضافه /bæ/ کاربرد ندارد بلکه حرف اضافه /wæ/ به کار می‌رود. حرف اضافه /bæ/ بیشتر با صورت کامل واژه /xoda/ کاربرد دارد. شایان ذکر است که کاربردهای ذکر شده، قطعیت صد در صد ندارند. مثلاً، در کردی جنوبی می‌توان با قاطعیت گفت که حرف اضافه /wæ/ به همراه واژه /xoda/ کاربرد دارد. در کردی مرکزی بجز کردی موکریانی، حرف اضافه /wæ/ و /bæ/ هر دو با صورت [xwa] کاربرد دارند.

ب. در جملهٔ زیر، همخوان انسدادی چاکنایی /ʔ/ در واژه /ʃæmʔ/ به صورت کامل از سوی گویندهٔ پیام تلفظ شده است. این در حالی است که در اغلب گویش‌های زبان کردی، این همخوان، حذف و واژه به صورت [ʃæm] تلفظ می‌شود.

7. ?æm ʃæm -æ ?imæ roʃen -man kærdu:wæ
 این شمع را شمع ما روشن کرده‌ایم

این شمع را ما روشن کرده‌ایم.

ج. در نمونه‌های زیر که بلافاصله به دنبال هم آمده‌اند، صورت‌های /ʔewæ/ و /hewæ/ به کار رفته است که هر دو یکی هستند و تنها تفاوتشان در همخوان آغازین آن‌ها می‌باشد. همخوان‌های /ʔ/ و /h/ هر دو چاکنایی هستند و تفاوتشان در شیوهٔ تولید است. /ʔ/ یک همخوان انسدادی است و /h/ یک همخوان سایشی. آنچه از بُعد زبان‌شناسی قابل تأمل است در واژه‌های بعد از همخوان‌های آغازین /ʔ/ و /h/ نهفته است، چرا که در کردی مرکزی این واژه‌ها کشیده نیستند، در حالی که در کردی جنوبی کاملاً کشیده‌اند.

8. ?ewæ ferqæn -u:
 هستی در فرقان شما

شما امت واحده‌ای نیستید..

9. ?emæ ?omæt-i ?eslam -in
 هستیم اسلام - امت ما

ما امت اسلام هستیم.

10. hiwæ fe:rqæ -n fe:rqæ
 شما مشتقات فعل بودن (هستن) فرقان شما

شما امت واحده‌ای نیستید.

د. در مثال‌های زیر، گویندهٔ پیام از همخوان /w/ در افعال lanawa و natanwa استفاده کرده است در صورتی که می‌توانست از افعال lanaba و natanba که در آن‌ها همخوان /b/ به کار رفته است، استفاده کند.

11. hɒb -i jæhad zæli læ sær ʔomæt lanawa

دوست داشتن - جهاد ذلت سر از امت نمی‌زند کنار

دوست داشتن جهاد خواری و ذلت را بر نمی‌دارد. (بدین معنا که تنها دوست داشتن جهاد کافی نیست، بلکه باید وارد عمل شد)

12. hɒb -i jæhad na-tan-wa bo bæhæft

دوست داشتن - جهاد آنها برد نه به بهشت

دوست داشتن جهاد آن‌ها را به بهشت نمی‌برد.

۵. در فعل næxæwtu:n (نخوابیده‌اند) از جمله ʔæhli ʔesmati ʔe:ran næ xæw tu:n گوینده پیام امکان استفاده از همخوان /f/ به جای همخوان /w/ را داشته است، اما برای پنهان نگاه داشتن هویت خود و این که خود را به عنوان گویشور کردی موکریانی معرفی کند از جایگزینی /f/ به جای همخوان /w/ خودداری کرده است.

۶. صامت /g/ در آغاز هجا بر حسب پیشین یا پسین بودن با واکه پس از خود همگون می‌شود. در حقیقت، انفجاری‌های کامی در آغاز هجا بر حسب مشخصه پسین با واکه بعد از خود هماهنگ می‌شوند. گویشوران کردی موکریانی صامت /g/ که یک همخوان نرم‌کامی است را در واژه /gijan/ پیشین‌تر از سایر گویشوران کردزبان تلفظ می‌کنند، طوری که با جایگاه همخوان /j/ همگون می‌شود و شبیه به واژه [dʒan] در زبان فارسی تلفظ می‌شود. در صورتی که گوینده پیام، همخوان آغازین را به صورت /g/ تلفظ می‌کند. این سرنخ به روشنی آشکار می‌کند که گوینده پیام گویشور کردی موکریانی نیست.

۷. بسامد واج‌های /w/ و /v/ نشان از پربسامد بودن واج /w/ در متن پیام دارد. /w/ در کردی جنوبی و مرکزی پربسامدترین و /v/ کم‌بسامدترین واج است. در پیامی که توسط گوینده قرائت شد، هفتاد و یک بار واج /w/ تکرار شد که در هیچ کدام اثری از شیوه تلفظ /v/ مشاهده نشد.

۴-۲. گویش و لهجه / لهجه‌ی اجتماعی

اصطلاح لهجه^۱ از نظر فنی، زمانی مورد استفاده قرار می‌گیرد که به جنبه‌های از تلفظ محدود شود که نشان می‌دهند شخص گویشور از نظر محلی یا اجتماعی به چه مکان یا منطقه‌ای تعلق دارد (مدرسی، ۱۳۶۸: ۱۳۳).

الف. گوینده پیام هنگام خواندن پیام، تلفظ منطقه خاصی را بکار نبرده است؛ با این حال، از طریق ضمیر /əm/ در مثال ۱۳ و اشاره به نام ایران در مثال ۱۴، هویت و ملیت کرد زبان و ایرانی بودن خود را فاش می‌کند.

13. sə aw -u: re:z -i tajbæt -əm hæyæ bo...

عرض و سلام - اول شخص مفرد ویژه دارم برای

عرض سلام ویژه دارم برای

14. ʔæhl -i ʔesmæt -i ʔe:ran næ- ɣæw -tu:n

اهل - عصمت - ایران نفی نشانه خواب سوم شخص جمع

¹ accent

اهل عصمتِ ایران در خواب نیستند. (به گونه‌ای استعاری، گوینده پیام قصد دارد بگوید که مردم هوشیار آگاهند)

ب. در کردی جنوبی که شامل کردی کرمانشاهی، کلهری و سنجایی می‌باشد، به جای واج /h/ و /ʔ/ به ترتیب از /h/ که همخوانی سایشی چاکنایی است و /ʔ/ که همخوانی چاکنایی انسدادی است استفاده می‌شود (رنجبر، ۱۳۹۴: ۲۰). این در حالی است که گوینده پیام در تمام طول خواندن پیام، همخوان‌های /h/ و /ʔ/ را به وضوح تلفظ می‌کند.

۳-۴. اختلال‌های گفتاری

پرسی که در اینجا مطرح می‌شود این است که تلفظ‌های مبهم و صداها ناقص در طول پیام چگونه توسط گوینده پیام تولید شده است. برخلاف زبان فارسی، زبان کردی علاوه بر دو واج /l/ و /r/ واج‌های /t/ و /ʔ/ را نیز دارد که باعث تمایز معنایی می‌شوند.

الف. گوینده پیام در جایگزینی همخوان‌های /l/ و /r/ با /t/ و /ʔ/ با مشکل مواجهه است؛ هرچند که توانایی تولید هر چهار واج را دارد و این در حالی است که فارسی‌زبانان بخوبی توانایی تولید این چهار واج را ندارند. در نمونه‌های (۱۵) و (۱۶) که در ذیل آمده است، گوینده پیام هر بار یکی از واج‌های /r/ و /l/ را در واژه ایران به کار می‌برد. البته این جایگزینی تنها به این دو نمونه ختم نمی‌شود و در نمونه (۱۷) که در ذیل آمده، نیز شاهد بکارگیری واج /r/ به جای واج /l/ از سوی گوینده پیام هستیم.

15. tæwaw -i mos man -an læ e ana
تمام - مسلمان (نشانه‌ی جمع (ان) در ایران

تمام مسلمانان در ایران

16. dæwræ -je ʔeslami læ ʔerana
دوره -ی اسلامی در ایران

دوره‌ی اسلامی در ایران

17. fərq -æn fərqæ
فرقه مشتقات فعل بودن (هستن) فرقه

شما فرقه فرقه‌اید.

در نگاه اول، چنین کاربردهایی از واج‌های /r/ و /l/ می‌تواند ناشی از مبالغه یا هیجان باشد، اما به کارگیری واج /t/ در نمونه‌ی (۱۸) به جای واج /r/ نشان می‌دهد که گوینده پیام در جایگزینی واج‌های /r/ و /l/ و همچنین در بکارگیری واج /t/ به جای واج /r/ مشکل دارد. با این وجود، گوینده پیام قادر به تلفظ انواع واج‌های /t/, /l/, /r/ و /r/ است.

18. gwe rag i

گوش به فرمان

رنجبر (۲۱:۱۳۹۴) از به حساب آوردن دو واج /t/ و /r/ در فهرست واجگان کردی کرمانشاهی صرف نظر می‌کند و آن‌ها را واج گونه‌های واج /l/ و /r/ می‌داند. دقت در تلفظ واژه‌های /mosəʔman/ و /rəsəlæ/ که واج‌های /t/, /l/ و /r/ را در خود دارند، این واقعیت را آشکار می‌کند که گوینده پیام تقابل واج‌های /t/ و /r/ با /l/ و /r/ را به خوبی تشخیص می‌دهد. از این رو، گوینده پیام نمی‌تواند گویشور کردی کرمانشاهی باشد.

۴-۴. الگوهای دستوری

گوینده پیام از دو شیوه ساخت فعل در زمان گذشته در سخنانش بهره برده است. به عبارتی، وی الگوی دستوری خاص و یکدستی را به کار نگرفته است و این خود به روشنی نشان می‌دهد که او با بکارگیری این دو ساخت متفاوت قصد داشته است تا به گونه‌ای هویت و نیز ملیت خود را پنهان نماید. بنابراین، گوینده پیام در سرتاسر پیام در ساختن فعل نیز رویه ثابتی را دنبال نکرده و از دو شیوه متفاوت ساخت فعل که در زیر آمده است، استفاده کرده است.

الف. ساخت‌هایی که در آن‌ها /ʔæ/ برای نشانه استمراری مورد استفاده قرار گرفته است. در این نوع ساخت این نشانه استمراری در ابتدای بن مضارع قرار گرفته و ساخت استمراری می‌سازد. نمونه‌های زیر تأییدی بر این ادعا هستند.

19. feʔl ʔæ da
اتفاق نشانه استمراری افتادن

اتفاق می افتد.

20. æ r e:n -in
نشانه استمراری ریختن اول شخص جمع

می ریزیم.

21. agə -tan æ də -jn
آتش دوم شخص جمع نشانه استمراری زدن اول شخص جمع

شما را آتش می زنیم.

22. səɾ -tan pan ʔæ kæjn -o
سر دوم شخص جمع نشانه استمراری کندن اول شخص جمع

سرتان را می کنیم (جدا می‌کنیم).

23. gjan da: æ ne:yn
جان فدا نشانه استمراری کردن

جانمان را فدا می کنیم.

ب. ساخت‌هایی که در آن‌ها /də/ برای نشانه استمراری مورد استفاده قرار گرفته است. در این نوع ساخت این نشانه استمراری در ابتدای بن مضارع قرار گرفته و ساخت استمراری می‌سازد. نمونه‌های زیر تأییدی بر این ادعا هستند.

24. səɾ də br -in
سر نشانه استمراری بریدن اول شخص جمع

سر می بریم.

25. də ko -in
نشانه استمراری کشتن اول شخص جمع

می کشیم.

ابزار زبانی رمزگذاری زمان گذشته ساده و حال در زبان کردی با استفاده از بن فعل و شناسه‌های مربوطه صورت می‌گیرد که در این بین، /də/ و /ʔæ/ نمود استمرار و عادت را به آن می‌افزایند. نشانه نمود /də/ در کردی

موکریانی و کردی خراسانی که به ترتیب جزو کردی مرکزی و شمالی‌اند، به کار می‌رود. کردی موکریانی در شهرهای مهاباد، بوکان، پیرانشهر، سردشت و بانه صحبت می‌شود. نشانه نمود $/ʔæ/$ که کلباسی (۱۳۸۲: ۷۹) آن را به احتمال قریب به یقین، صورت کوتاه شده نمود $/dæ/$ قلمداد کرده است، در کردی مرکزی بجز کردی موکریانی کاربرد دارد.

۵. نتیجه‌گیری

ظهور دولت خودخوانده دولت اسلامی موسوم به داعش در عراق و سوریه و نقش برجسته زبان‌شناس حقوقی در شناسایی قاتل روزنامه‌نگار آمریکایی وابسته به گروهک داعش، دوباره اهمیت زبان‌شناسی حقوقی را در مباحث امنیتی مطرح کرد. در این پژوهش با بهره‌گیری از حوزه‌های مختلف زبان‌شناسی همچون آواشناسی، واج‌شناسی، دستور و کاربردشناسی زبان در بافت حادثه تروریستی ۱۳۹۶ تهران که ابزارهای مطرح در زبان‌شناسی حقوقی به حساب می‌آیند، راهبرد گوینده پیام تروریستی که کوشیده بود با بهره‌گیری از ویژگی تنوع گویش در زبان کردی پیام خویش را رمزگذاری کند و امکان تشخیص هویت عاملان تروریستی را به حداقل برساند، آشکار شد. بدین ترتیب، علم زبان‌شناسی با تأکید بر ویژگی‌های آوایی و دستوری گویش‌های شمالی، مرکزی و جنوبی که بستر لازم را برای متمایز کردن این گویش‌ها از هم‌دیگر فراهم می‌کند، به رمزگشایی از پیام ویدئویی کمک می‌کند. همچنین شواهد واجی و نحوی که موجب رمزگشایی از پیام ویدئویی عاملان حادثه مذکور گردید به شرح زیر است.

در کردی کرمانشاهی، واج‌های $/t/$ و $/t̪/$ در واژگان تلفظ نمی‌شود و اگر هم در چند واژه گفته شود موجب تمایز معنایی نمی‌گردد، در صورتی که در سرتاسر پیام، گوینده پیام با این که در جایگزینی همخوان‌های $/l/$ و $/l̪/$ با $/t/$ و $/t̪/$ مشکل داشت اما می‌توانست هر چهار واج را تولید و تلفظ کند. همچنین در وام‌واژه‌های عربی، واج‌های $/h/$ و $/ʔ/$ در کردی کرمانشاهی تلفظ نمی‌شوند و به جای آن‌ها از واج‌های چاکنایی سایشی و چاکنایی انسدادی استفاده می‌شود؛ در حالی که، گوینده پیام واج‌های $/h/$ و $/ʔ/$ را به راحتی تولید می‌کرد. در کردی خراسانی و کردی موکریانی، ابزار زبانی رمزگذاری زمان گذشته ساده و حال، نمود $/dæ/$ است در صورتی که، پرسامدترین نمود زمان گذشته ساده و حال در پیام ویدئویی، نمود نمای $/ʔæ/$ بود. همچنین گویشوران کردی موکریانی واج $/g/$ در موضع آغازین را به صورت پیشین شده و در جایگاهی نزدیک به واج $/ɟ/$ تلفظ می‌کنند؛ در حالی که، تلفظ واج $/g/$ گوینده پیام از چنین ویژگی برخوردار نبود. شواهد فوق‌گواه آن است که گوینده پیام اگرچه فردی ایرانی است، اما نوع تلفظ او به گونه‌ای است که نمی‌تواند متعلق به کردی کرمانشاهی، کردی خراسانی و کردی موکریانی باشد و متعلق به گویش دیگری از زبان کردی است که می‌تواند موضوع پژوهش‌های بعدی باشد.

کتابنامه

- آقاگل‌زاده، فردوس (۱۳۸۴). زبان‌شناسی قضایی (قانونی): رویکردی نوین در زبان‌شناسی کاربردی. مجموعه مقاله‌های نخستین همایش انجمن زبان‌شناسی ایران. تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی، صص. ۲۱۵-۲۲۵
- آقاگل‌زاده، فردوس (۱۳۹۱). زبان‌شناسی حقوقی (نظری و کاربردی). ویرایش دوم. تهران: نشر علم.

استاجی، اعظم (۱۳۸۵). معرفی آواشناسی قانونی و برخی کاربردهای آن. *مجله زبان و زبان‌شناسی*، سال دوم، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۳۸۵: تهران صص. ۱۴۹-۱۵۶.

رنجبر، وحید (۱۳۹۴). *دستور زبان کردی: گویش کرمانشاهی*. تهران: نشر هرمس.

کلباسی، ایران (۱۳۸۲). نشانه استمرار در لهجه‌ها و گویش‌های ایرانی. *مجله گویش‌شناسی*، ش ۱/۱، ۷۶-۹۶.

مدرسی، یحیی (۱۳۶۸). *درآمدی بر جامعه‌شناسی زبان*. چاپ اول. تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی.

Gibbons, J. (2003). *Forensic Linguistics An Introduction to Language in the Justice System*. Publisher: Wiley-Blackwell publishing. UK.

Hollien, H. (1990). *The Acoustics of Crime: The New Science of Forensic Phonetics. Applied Psycholinguistics and Communication Disorders*. New York, NY, US: Plenum Press

Olsson, J. (2004). *Forensic Linguistics: An intrudocion to language, Crime & the Law*. London and NewYork: Continuum.

Shuy, Roger W. (2007). *Language in the American Courtroom*. *Language and Linguistics Compass*, 1(1-2), 100- 114.

Svartvick, J. (1968). *Tee vvssss ssssee :::: : Ceee rrr eeee cccc ciiii iii cs*. Gothenburg: University of Gothenburg Press.

Tirsma, P.; Solan, L. M. (2003). *The linguist on the witness stand: forensic linguistics in American courts*. Linguistic Society of America. *Language*,

Tirsma, P.; Solan, L. M. (2002). *The linguist on the witness stand: forensic linguistics in American courts*. *Language*, 78(2), 221-239.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی